

Professional training of a psychologist is one of the topical problems, which puts the task of implementing personal psycho-correction of future specialists. Such psycho-correction can be achieved by implementing appropriate methods, oriented to profound knowledge of the psyche.

Originality. *As a result of an online survey and interviews with students, we found an internal contradiction that is characteristic of the students of the psychological faculty. This is a contradiction between the perceptions of the work of the psychologist, which students had before entering the university, and the representations that are made up of students under the influence of familiarization practice. Our experience shows that this contradiction does not require special correction and successfully copes with the process of further education.*

Conclusion. *Professional training of a psychologist is one of the topical problems, which puts the task of implementing personal psycho-correction of future specialists. Such a psycho-correction can be achieved by implementing appropriate methods, oriented to profound knowledge of the psyche.*

An analysis of modern scientific research on the problem of future psychologists training suggests that this issue is presented in the research, but the personal psycho-correction category remains poorly developed and the optimal ways of ensuring it. So, the further research prospect is seen in identifying the psycho-correction possibilities and clarifying its stable relationship with the formation of future specialists' professionalism.

Key words: *personality, personality concepts, professionalism, professionally significant qualities, student age, internal contradictions, communicative abilities, personal psycho-correction.*

*Одержано редакцією 03.02.2018 р.
Прийнято до публікації 09.02.2018 р.*

УДК 378.311:075.8+ 371.3: 378.147

ЦИМБАЛ ОКСАНА ЮРІЙВНА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки вищої
школи і освітнього менеджменту,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
e-mail: kseniya7ts@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ СПРИЯТЛИВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена розгляду феномена сприятливого освітнього середовища та інклюзивного освітнього середовища в закладі вищої освіти. Автором аналізуються та порівнюються їх складові та умови ефективності, визначаються особливості інклюзивного освітнього середовища у закладі вищої освіти.

Ключові слова: *вища освіта, особи з особливими потребами, сприятливе освітнє середовище, інклюзивне освітнє середовище, інклюзивна компетентність.*

Постановка проблеми. У сучасному світі спостерігається проникаючий вплив освіти в усі сфери життєдіяльності людини, пов'язаний з будь-якими змінами особистості. У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні сприятливих умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя. Сучасну вищу освіту зумовлює необхідність створення умов для розвитку, вдосконалення освітнього середовища у закладах вищої освіти. Створення єдиного освітнього і

науково-педагогічного простору розглядається в контексті діалогу культур, залучення у різні педагогічні системи загальнолюдських цінностей як життєвих орієнтирів особистості. Такий підхід до освіти спрямований на забезпечення її адекватності та результатів вимогам суспільства, яке на сьогоднішньому етапі вимагає готовності особистості до динамічних змін у соціумі шляхом розвитку творчих здібностей, різноманітних форм мислення, здатності до співробітництва, до переоцінювання цінностей та до конструктивних дій у ситуаціях, що постійно змінюються.

При переході до демократичного суспільства перспективною для розвитку освіти є концепція гуманізації освітнього середовища. Особливої актуальності набуває процес створення сприятливого освітнього середовища у зв'язку з залученням молоді з особливими потребами в освітній процес закладу вищої освіти. Інклюзивна освіта – це здобуток цивілізованої демократичної освітньої системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз психологічної, педагогічної, філософської й історичної літератури, педагогічної практики свідчить про зростаючий інтерес до проблеми, пов'язаної з формуванням, розвитком і становленням сприятливого освітнього середовища. Для цих досліджень особливо значущими є праці вчених і педагогів-практиків у галузі вивчення соціального середовища, зокрема: гуманізації середовища Ш. Амонашвілі, Я. Буєвої, Я. Корчака, І. Песталоцці, впливи соціального середовища на розвиток особистості Н. Йорданського, С. Моложавого, В. Шульгина; створення цілісного виховного процесу в середовищі Р. Фахрутдінової; конструювання середовища, що розвиває обдарованість особистості, Н. Гафурової; інтеграції методів дослідження середовища В. Лісіцької. У сучасних дослідженнях освітнє середовище розглядається як категорія, що характеризує розвиток особистості, визначає її цільове та функціональне призначення в контексті предметності культури суспільства (В. Слободчиков); аналізується виділений для досліджень конкретний аспект освітнього середовища (В. Воронцова, О. Газман, Є. Казакова, В. Козирев, А. Макареня, А. Тряпціна, Д. Фрумін та ін. Заслужують на увагу праці вітчизняних (О. Безпалько, В. Ільїн, Є. Мартинов, О. Молчан, Т. Самсонов, Н. Софій, Є. Тарасенко, О. Полякова та ін.) і зарубіжних (Б. Барбер, Г. Беккер, П. Бурдье, Дж. Девіс, К. Дженкс, Х. Кербо, М. Крозье, Ф. Кросбі, К. Тейлор та ін.) вчених з питань інтеграції осіб з вадами здоров'я засобами освіти та можливості доступу їх до освіти, зокрема вищої.

Серед наукових робіт, де висвітлюються різні аспекти супроводу навчання студентів з особливими потребами у вищому навчальному закладі, особливий інтерес для нас становлять наукові розробки Г. Бойко, А. Кісляк, К. Кольченко, С. Місяк, П. Таланчука, В. Шиян та ін. Специфіку взаємодії викладачів та студентів з особливими потребами у вищому навчальному закладі вивчали К. Кольченко, Г. Мазарська, Ш. Равер-Лампман та ін.

Метою статті є визначення та співвіднесення компонентів сприятливого освітнього середовища та інклюзивного освітнього середовища в закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Освітнє середовище – це штучно побудована система, структура і складові якої створюють необхідні умови для досягнення цілей освітнього процесу. [1].

Сучасна освітня парадигма спирається на особистісно-орієнтовану педагогіку, яка принципово передбачає, аби в епіцентрі навчально-виховного процесу перебував той, заради якого, в інтересах якого здійснюється навчально-виховний процес, створюються педагогічні системи і системи освіти в цілому. Структура освітнього середовища включає в себе три базові компоненти:

1) просторово-предметний, тобто просторово-предметні умови та можливості здійснення навчання, виховання та соціалізації суб'єктів навчання;

2) соціальний, тобто простір умов і можливостей, яке створюється в міжособистісному взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу;

3) психодидактичний, тобто комплекс освітніх технологій (змісту і методів навчання та виховання), побудованих на тих чи інших психологічних і дидактичних підставах [2].

Наразі, істотним феноменом освітнього процесу є створення сприятливого освітнього середовища в закладі вищої освіти. Вивчаючи категорію освітнього середовища і визначення його як сприятливого, вважаємо доцільним зазначити його основою обґрунтовані нами умови професійно-особистісного розвитку студента [3]. Розподілимо їх по належності до кожного з трьох зазначених вище компонентів структури освітнього середовища, а саме:

до просторово-предметного компонента – вільний доступ до засобів освіти, цифрових зокрема;

до соціального компонента – активність життєвої позиції; усвідомлений вибір професії; свобода вибору форм навчання і маршруту власного розвитку; безперечне прийняття учасників освітнього процесу; підтримка індивідуальності розвитку студента; діалогічність спілкування; рефлексивна діяльність; досвід проектування шляху розвитку навчальної діяльності студентом; досвід самопізнання та самореалізації;

до психодидактичного компонента – використання на заняттях новітніх освітніх технологій, що мають особистісну орієнтацію; систематичність і тривалість використання інноватики; варіативність завдань та шляхів їх виконання; діяльнісно-творчий характер навчання; формування власної концепції та технології навчальної діяльності та їх співвідношення зі змістом дисципліни.

Якщо показники складових трьох базових компонентів освітнього середовища є вищими за середні й наближаються до високих, то таке освітнє середовище вважаємо сприятливим. Тобто, сприятливим освітнє середовище можна назвати тоді, коли освітній процес, що має своє відображення в умовах професійно-особистісного розвитку студента, відбувається з найвищою ефективністю.

Якісним показником освітнього середовища можна назвати не тільки сприятливе освітнє середовище. У сучасних педагогічних студіях використовується термін «інклюзивне освітнє середовище». Т. Бондар пропонує характеризувати інклюзивне освітнє середовище як сукупність умов, що забезпечують рівний доступ особам з особливими потребами до якісної інклюзивної освіти в інклюзивному навчальному закладі (дошкільному, загальному середньому, професійно-технічному і вищому) незалежно від їх психофізичного розвитку, стану здоров'я, віку, статі, соціально-економічного статусу, раси, місця проживання і виховання, та як сукупність учасників освітнього процесу, пов'язаних спільністю умов, у яких відбувається їхня діяльність [4]. І. Кузава трактує інклюзивне середовище як життєвий простір, що забезпечує підвищення почуття власної гідності та впевненості у собі дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку [5].

Загалом, інклюзивне освітнє середовище дефінюється як таке, що відповідає потребам і можливостям кожної особи, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Тобто, це таке освітнє середовище, що впливає на ефективність освітнього процесу осіб з обмеженими можливостями. Інклюзивне освітнє середовище розширює категорію учасників освітнього процесу. Інколи термін «інклюзивне освітнє середовище» використовують як синонім поняттю «інклюзивна освіта».

Сучасні педагогічні студії визначають основні ознаки інклюзивного освітнього середовища. А. Колупаєва пропонує визнавати освітнє середовище інклюзивним за умови наявності наступних ознак: спланований та організований фізичний простір, у

якому б діти могли безпечно пересуватися під час групових й індивідуальних занять; сприятливий соціальний та емоційний клімат; умови для спільної роботи дітей, а також надання один одному допомоги в досягненні позитивного результату [6].

Науковцями (Є. Гончарова, Т. Зубарева, О. Кукушкіна, М. Малофєєв, О. Нікольська, Н. Шматко,) визначено наступні ознаки інклюзивного середовища:

1) культивування системи ціннісного ставлення до навчання, виховання та особистісного розвитку осіб з психофізичними порушеннями, наявність ресурсного забезпечення їх життєдіяльності (нормативно-правові, програмно-методичні, інформаційні, матеріально-технічні тощо), спрямовані на реалізацію їх індивідуальних здібностей;

2) визначення та реалізація філософії інклюзії, ролі освітнього закладу у галузі важливих функцій інклюзивної діяльності, загальних підходів та принципів життєдіяльності вихованців з обмеженими можливостями здоров'я щодо здійснення завдань інклюзивної освіти, а також оптимальної структури навчально-виховного процесу;

3) задоволення освітніх потреб осіб з обмеженими можливостями та врахування інтересів їх здорових однолітків;

4) створення умов для організації безбар'єрного освітнього процесу з урахуванням особливих потреб осіб з особливими потребами;

5) створення індивідуально-орієнтованих програм з урахуванням внесення змін щодо можливостей кожної особи у засвоєнні загального рівня освіти;

6) колективне формування інклюзивного середовища (вихователі, психологи, дефектологи, соціальні педагоги, інструктори з ЛФК, медичний персонал тощо);

7) система діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК), яка створена на базі навчально-виховного закладу за наявності відповідних фахівців і відіграє системоутворювальну роль щодо супроводу та побудови освітнього маршруту особи з психофізичними порушеннями, а також точне визначення комплексу реабілітаційних впливів на неї [5].

Інклюзивне середовище закладу освіти, на думку одного з провідних нідерландських дослідників К. Ванн-Рейсвейка, сприяє: розвитку здібностей особи з обмеженими можливостями; визнанню того, що нормальний психофізичний розвиток не є загальноприйнятою «нормою»; задоволенню особливих потреб; створенню системи підтримки; функціональному підходу до лікування та навчання; участі батьків у лікуванні та навчанні їхніх дітей [7].

У системі вищої освіти інклюзивне освітнє середовище тільки формується, тому поки що не має всіх зазначених вище ознак. Вважаємо, що окреслені ознаки більшою мірою притаманні закладу загальної середньої освіти, ніж закладу вищої освіти. Виокремимо й обґрунтуємо низку відмінностей.

По-перше, інклюзивне освітнє середовище в закладі вищої освіти наразі не активно формується, тому що досвід його створення в школі має короткий термін, і випускників з числа осіб з особливими потребами, які перебували в інклюзивному освітньому середовищі, немає. Тому відмінністю вважаємо можливість набуття досвіду перебування в інклюзивному освітньому середовищі. Для особи з обмеженими можливостями перебування в інклюзивному освітньому просторі повинно починатися в школі, що є особливо важливим з огляду на дитячий вік. Соціальна і навчальна адаптація здобувача освіти з особливими потребами має бути такою, що вже відбувалась, молода людина здобуває перший досвід навчання в умовах інклюзивної освіти в закладі загальної середньої освіти. Тому створення інклюзивного освітнього середовища в системі вищої освіти України дасть змогу забезпечити неперервність

навчання, створити можливості для самореалізації молоді з особливими освітніми потребами.

По-друге, розвиток особистості здобувача вищої освіти відбувається у процесі особистісно-професійного розвитку. Людина з особливими потребами свідомо обирає професію, в якій має змогу себе реалізувати як соціально, психологічно, так і фізично. Тобто, особа з особливими потребами враховує умови навчання й особливості майбутньої професії, корелюючи їх відповідність своїм обмеженням.

По-третє, створення в закладі вищої освіти реабілітаційних структур не знаходить свого втілення через порівняно невелику кількість студентів з особливими потребами, фінансові затрати та ін.

Успішне інклюзивне освітнє середовище в закладі вищої освіти дослідник Є. Базика розглядає через сукупність трьох складових: пристосованість навчальної бази; інклюзивну компетентність викладачів та інклюзивну компетентність студентів. Перша її складова включає принципи універсального дизайну, розроблені групою американських дослідників, а саме: рівність і доступність середовища для кожного; гнучкість у використанні середовища; простоту і зручність у використанні для будь-якої особи; сприйняття інформації, незважаючи на сенсорні можливості користувачів; терпимість до помилок користувачів; максимально комфортне та ефективне використання без втоми; наявність необхідного розміру та простору при підході, під'їзді і різних маніпуляціях незалежно від стану користувача.

Інклюзивна компетентність викладача як друга складова інклюзивного середовища закладу вищої освіти визначається Є. Базикою як досягнутий рівень сформованості соціально-психологічної складової (сукупність психологічних якостей, здібностей, соціальних знань і вмінь, які сприяють активній взаємодії з соціумом, налагодженню контактів з різними групами й індивідами, активну соціальну роль) і спеціальної що включає мотивацію до роботи в інклюзивному освітньому середовищі та володіння спеціальними навичками професійної діяльності.

Відповідно, третя складова інклюзії закладу вищої освіти – інклюзивна компетентність студента, розглядається як інтегральна особистісна соціально-психологічна характеристика, яка включає сформованість емпатії, готовність до продуктивної співпраці з колегами з особливими потребами і володіння навичками надання психосоціальної підтримки [8].

Беручи до уваги зазначені вище дефініції сприятливого освітнього середовища й інклюзивного освітнього середовища, маємо можливість виявити їх спільні ознаки та відмінності.

Освітнє середовище, і сприятливе зокрема, й інклюзивне складається з трьох компонентів: просторово-предметного, соціального та психодидактичного. Показники кожного з наведених компонентів дещо відрізняються у власне сприятливому та інклюзивному освітньому середовищі у кількісному і якісному вимірах та значимості щодо ефективності навчання. Просторово-предметний компонент має одне з ключових значень для інклюзивного освітнього середовища. Фізичний простір має бути спланованим та особливим чином організованим, навчальна база має бути пристосована до потреб інклюзивної освіти. Сприятливе освітнє середовище не зосереджується на включенні студентів з інвалідністю в ефективний освітній процес. Це може відбуватися стихійно. Для типових студентів ця складова сприятливого освітнього середовища надає більших можливостей для її диверсифікації. Соціальний компонент в своєму змісті відрізняється у сприятливого освітнього та інклюзивного освітнього середовища. Особливістю цього компонента інклюзивного освітнього простору є наявність системи ціннісного ставлення до навчання, виховання та особистісного розвитку осіб з психофізичними порушеннями, створення системи

підтримки з боку оточення, інклюзивна компетентність студентів. Для організації сприятливого освітнього середовища не робиться акцент на задоволенні особливих потреб і спеціальному створенні системи підтримки. Соціальний компонент сприятливого освітнього середовища реалізується, зокрема, через підтримку індивідуального розвитку студента, допомозі в самостійному проектуванні власної траєкторії навчання. Психодідактичний компонент освітнього середовища має більше відмінностей між сприятливим освітнім середовищем й інклюзивним освітнім середовищем в якісному вимірі. Ефективність інклюзивного освітнього середовища залежить від спеціального комплексу відповідних освітніх технологій та інклюзивної компетентності викладача. Сприятливе освітнє середовище забезпечує учасникам освітнього процесу варіативність завдань та шляхів їх виконання, формування власної концепції та технології навчальної діяльності, проте вони не задовольняють особливих освітніх потреб. Зрештою, низка ключових умов професійно-особистісного розвитку студента об'єднують характеристики цього компонента зазначених освітніх середовищ.

Висновки. Отже, сприятливість і інклюзивність визначають характеристику освітнього середовища, розширюють категорію учасників освітнього процесу. Сприятливе освітнє середовище підвищує ефективність освітнього процесу, не вимагає пристосованості до особливих потреб студентів. Інклюзивне освітнє середовище уможливує пристосування освітнього процесу до особливих освітніх потреб студента попри всі його відмінності, створює загальне його прийняття і підтримку. Формування сприятливого освітнього середовища у закладі вищої освіти має велике значення для організації освітнього процесу, оскільки воно має багато спільних характеристик з інклюзивним освітнім середовищем, є шляхом до його створення та підвищення ефективності освітнього процесу. Створюючи для учасників освітнього процесу сприятливе освітнє середовище, оптимізується оточення, забезпечується розвиток особистості молодого людини, уможливується реалізація права на здобуття освіти для осіб з особливими потребами.

Список використаної літератури.

1. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1157/1/Навчальне_середовище_сучасних_педагогічних_систем.pdf.
2. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М.: Педагогика, 2008. – 347 с.
3. Цимбал О. Ю. Вивчення проблеми реалізації сприятливого освітнього середовища у ВНЗ / О. Ю. Цимбал // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук.ст.] – Черкаси, 2015. – Вип. 348. – С. 118–124.
4. Бондар Т. І. Створення інклюзивного освітнього середовища в системі вищої освіти України / Т. І. Бондар // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2014. – Т. II, № 27. – С. 20-24.
5. Кузава І. Б. Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку / І. Б. Кузава // Педагогічна освіта: теорія і практика. - 2012. – Вип. 11. – С. 315–318. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_60.
6. Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч. – метод. посібник / А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій [та ін.]; заг.ред. Л. І. Даниленко. – К.:2007. – 128с.
7. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посібник: / заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К: »А. С. К.», 2012. – 308 с.
8. Базика Є. Л. Інклюзивна освіта вищого навчального закладу як предиспозиція успішної соціалізації студентів з особливими потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iprobuk.cv.ua/images/Oleksyuk/.../stattia-bazyka.pdf>. – Назва з титул. екрана.

References.

1. Bykov, V. Yu . Theoretical and methodological principles of modeling the educational environment of modern pedagogical systems Retrieved from http://lib.iitta.gov.ua/1157/1/Navchal'ne_seredovyshche_suchasnykh_pedagogichnykh_system.pdf. (in Ukr.).
2. Yasvyn, V. A. (2008). Educational environment: from modeling to design. M.: Pedahohyka (in Russ.).
3. Tsybal, O. Y. (2015). The study of how to implement supportive learning environment at the university. Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya Pedagogichni nauky (Bulletin of Cherkasy University), 348, 118–124 (in Ukr.).
4. Bondar, T. I. (2014). Developing the inclusive setting in higher education institutions in Ukraine. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, 27, 20-24 (in Ukr.).
5. Kuzava, I. B. (2012). The role of the inclusive environment in the formation of the preschoolers' personalities that need correction of their psychophysical development. Pedagogichna osvita: teoriia i praktyka. (Pedagogical Education: Theory and Practice.), 11. 315-318 (in Ukr.).
6. Kolupaieva, A.A., Sofii, N.Z., & Naida, Yu.M. (2007). Conceptual aspects of the inclusive education. Inkluzivna shkola: osoblyvosti organizatsiyi ta upravlinnia (Inclusive school: organization and management features). Kyiv (in Ukr.).
7. Kolupaieva, A. A. (2012). Basics of inclusive education. Kyiv: »A. S. K.« (in Ukr.).
8. Bazuka, E. L. Inclusive education of a higher educational institution as a pre-disposition of the successful socialization of students with special needs. Retrieved from www.ippobuk.cv.ua/images/Oleksyuk/.../stattia-bazyka.pdf. (in Ukr.).

TSYMBAL Oksana,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor, associate professor at the Department of High School Pedagogy and Educational Management, Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy.

DEVELOPING THE FAVORABLE EDUCATIONAL SETTING IN HIGHER EDUCATION AS A FACTOR OF THE EFFECTIVENESS OF THE INCLUSIVE EDUCATION.

Abstract. Introduction. Modern higher education raises the necessity to build up conditions favorable for the development and improvement of the educational setting in higher education. The process of building a favorable educational setting is growing more important nowadays as more and more youths with disabilities are entering higher education institutions in Ukraine.

Purpose. The article aims to define and correlate the components that make up the favorable educational setting and the inclusive educational setting in the higher education.

Methods. To reach the purpose of the article, such methods as analysis, synthesis, comparison, and generalization of scientific literature have been applied.

Results. The favorable educational setting in higher education is an essential phenomenon of the educational process. We define any educational setting as favorable when students are provided with the conditions that ensure personal growth and professional development. The inclusive educational setting is referred to as the setting where every student, irrespective of their physical, cognitive, emotional, language, and mental development is entitled to equal access to quality education. Inclusive setting influences the quality of program and the interaction between teachers and students with disabilities. These are some of the peculiarities of a favorable educational setting in higher educational institutions: a student with disabilities is expected to possess some experience of being in such inclusive educational setting; they should understand and correlate their disabilities with all educational conditions and particularities of a would-be profession; creation of the rehabilitation structures in higher educational institutions has restricted potentialities.

Originality. Any educational setting, be it favorable or inclusive, comprises three components: spatiotemporal, social, and psycho-didactic components. However, some differences between favorable and inclusive settings affect each component of the setting. These differences are related to quantitative and qualitative indicators as well as to the prescribed value of each of the component. The spatiotemporal element is of primary importance for the inclusive educational setting. Physical space must be considered and organized in a special way, and all educational materials must be adapted to meet students' special needs whereas favorable inclusive environment doesn't emphasize meeting the needs of students with disabilities; the system may not have specially organized support. Typical students in the favorable educational setting have more diversified opportunities for learning. The social component has proved to differ in both settings. While the inclusive social component underscores values of inclusion that consider every student with disability as equal, as the one who

belongs, as the one who is entitled to be included, the favorable setting takes it for granted. The favorable setting doesn't focus on the support system for students assuming that students can adjust to the setting, set up relationships with peers with ease. The favorable setting underlines the importance of creating conditions for student personal growth and professional development through helping a student to plan the individual professional trajectory. The psycho-didactic component reveals more differences in the qualitative context. The inclusive setting relies heavily on assistive technology, teacher' efficacy, teacher inclusive competence that ensures teacher self-efficacy and professional efficacy. The favorable setting offers diversified instruction for typical students expecting them to be independent and capable of making necessary choices. So, diversified instruction and the conditions for personal growth and professional development are similar for both the inclusive and the favorable setting.

Conclusion. *Thus, the higher education setting can be described as inclusive and favorable, however the concept «inclusive» broadens the opportunities for students with disabilities. Today, the universities in Ukraine are focused on developing the favorable educational setting that can provide necessary conditions for student personal growth and professional development because of its many 'inclusive' characteristics.*

Key words: *higher education, student with disabilities, favorable educational setting, inclusive educational setting.*

*Одержано редакцією 27.01.2018 р.
Прийнято до публікації 09.02.2018 р.*

UDC 338.246

BEBKO Svitlana,

Candidate of economic sciences, Senior teacher,
Department of Business Foreign Language
and International Communication,
National University of Food Technologies
e-mail: hala-sveta@ukr.net

RANKINGS AS A TOOL FOR MONITORING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

The article studies the quality of higher education and rankings as a tool of monitoring the quality of higher education. Special attention is dedicated to the methodological approaches to understanding the quality of higher education. There has been proved that today the ranking systems have become widely distributed and applied in the world and European educational space. There has been researched different approaches to classifying the most significant international and Ukrainian rankings, their demands and indicators. There has been studied that the ranking assessment of the activities of higher education institutions of all forms of ownership is an integral part of international and national monitoring of higher education.

Key-words: *ranking, quality, higher education, educational service, monitoring, indicator, higher education institution, assessment.*

Introduction. In the context of pedagogical research, the important methodological issues are determining the quality of functioning of the higher education system. The quality of education as a social institution is one of the key indicators of the effectiveness of higher education, if understand it as a public good.

Today the ranking systems have become widely distributed and applied in the world and European educational space. The ranking appraisal of the results of the activity of higher education institutions of all forms of ownership is an integral part of international and national